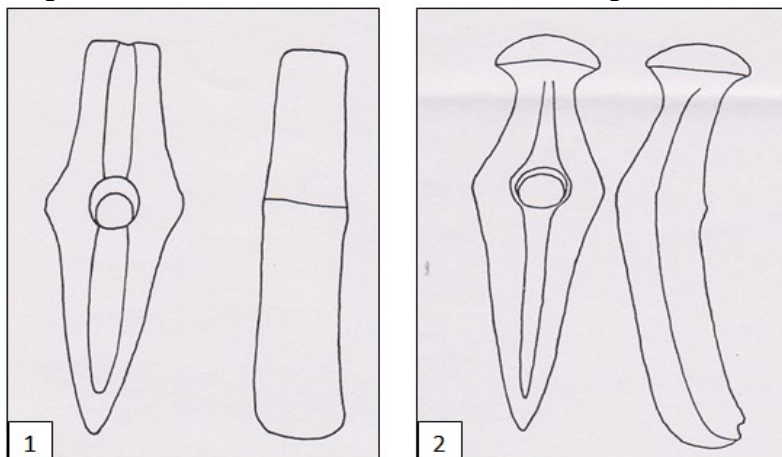


**I DETTE NUMMER :**

- **Hvilket metall ble brukt til redskaps og våpen produksjon etter yngre steinalder. Hva forteller Mangekantøkseene oss?** Side 1.
- Del 49. Fortsettelse av oversiktsliste over alle løse og faste forhistoriske kulturminner fra Skjeberg, Sarpsborg k, Østfold fylke. Side 2.

**Det første metallet: Kobberøkser "Mangekantøkser" og deres etterlikninger i stein**

Etter yngre steinalder var det kobber man brukte til de første metallredskaper og våpen i den såkalte Kobberalderen eller æneolitikum en periode mellom yngre steinalder og bronsealder. Vi har ikke meg bekjent gjort noen funn av så tidlige metaller her hjemme, men vi har dog etterligninger i stein av f. eks., såkalte mangekantøkser som har som forbilder liknende økser laget i kobber fra sør og mellom Europa, og de eldste kan dateres tilbake til ca. 4100 - 3200 f. Kr, altså til tidlig yngre steinalder (Traktbeger tid) her hjemme. Dette må bety at menneskene på denne tiden, har hatt kjennskap til og kanskje til og med har sett eller eiet et redskap eller våpen av dette metallet i sin samtid. Fremtiden vil vise om dette har vært tilfellet eller ikke. På Balkan er det funnet en 7500 år gammel kobberøks, og ved de 5200 år gamle levningene av Ötzi i Alpene ble det, i tillegg til pilspisser og en kniv av flint, funnet ei øks av kobber. Men kobber er et mykt metall, så kanskje var mange av kobbervåpnene mer til pryd enn til bruk. Det var først da de klarte å lage bronse at menneskene fikk et mye bedre bruksmetall. I Norge er de eldste stridsøkseene mangekantøkseene, som dateres til Tidlig Neolitikum (TN) og knyttes til Traktbegerkulturen. De forekommer i flere forskjellige varianter (se Glob 1952 og Ebbesen 1998). Det er tydelig at økseene, iallfall i utgangspunktet, har hatt økser av kobber som forbilder; èn slik er kjent i et skånsk løsfunn fra Oxie i Malmø. Alle mangekantøkser har en inn slipt fure eller konkavitet på langs og på bredsidene (de sider som skafthullet er boret fra og til), og vanligvis en utvidelse rundt skafthullet, men ingen skaft holk. Økser uten nakkeknapp regnes for å være tidlige, først og fremst på grunnlag av et dansk gravfunn fra Dragsholm på Sjælland. Ellers kan de mange varianter fordeles på rette og nakkebøyde økser, de første synes å ha en vestlig utbredelse i Norden, de siste er vanligere lenger øst. I Norge finnes ca. 30 mangekantøkser, flest på Østlandet, noen få er kjent fra Rogaland, alle er løsfunn. Her er to tegnede eksempler på hvilke øksetyper i bergart vi hadde som har hatt sine forbilder i dette metallet. Nederst en mangekantet kobberøks fra Oxie i Malmø, Sverige.



1). Eksempel på type av: Mangekantøks. Eldre type. 2). Yngre type.



Mangekant-øks av kobber. Ca. 4100-3200 f. Kr, funnet i Oxie i Malmø, Skåne, Sverige.

Del 49. Fortsettelse av oversiktsliste over alle løse og faste forhistoriske kulturminner fra Skjeberg, Sarpsborg k, Østfold fylke.

**GÅRDSNAVN**

Bruksnavn / Lokalitetsnavn	Gnr. / Bnr. / Fnr.	Funn / Registreringer / Opplysninger
----------------------------	--------------------	--------------------------------------

**BISSEBERG NEDRE – KALLES MELLOM**

Bisseberg Nedre (Mellom)	1117/2	I. Gravfelt. II. Gravrøys. (Løberget). III. Samling steinsetninger. Undersøkt 1868, ingen funn. IV. Der kirkeveien fra Berg krysser Kasa (1117/4,) gjennom Bisseberg mellom's skog (1117/2,) har man tidligere klart kunnet se 3 reiste steiner i trekantforma-sjon. Stedet er nå svært overvokst. En reist stein kunne sees. Notat 14.07.1964
--------------------------	--------	---

**KASA AV BISSEBERG NEDRE – KALLES MELLOM**

Kasa	1117/4, 7	I. Gravrøys – Ikke gjenfunnet (C21940). II. Diverse funn og opplysninger.
Bergli	1117/6	I. Steinalder lokalitet.

**HELTORP**

Heltorp	1118/1	I.a. Helleristningsfelt. I.b. Helleristning. III. Helleristning. IV. Skålgropfelt – Ikke gjenfunnet i 1964. V. C50392. Funnsted. Tykknakket slipt flintøks.
---------	--------	---

**DØLE**

Døle	1119/1	I. Funnsted for flint. II. 3 Steinalder lokaliteter.
------	--------	---

**SPØRSMÅL OG ANDRE HENVENDELSER KAN****RETTES Til: Skjeberg Historielag på: e-post:****[k-inpe@online.no](mailto:k-inpe@online.no)**

Arkeologi- og Kulturminnekomiteen v/leder: Heine Iversen.

Adr.: Stasjonsveien 52, 1746 SKJEBERG

Tlf.: 69 16 32 17

**Se også vår hjemmeside på internett: [www.skjeberg-historielag.org](http://www.skjeberg-historielag.org) samt på Facebook.**

Vi ønsker innspill fra våre lesere, ris eller ros, eventuelle andre forslag og ideer om aktuelle emner og lignende, mottas med takk!

